

*Клок О. В.,
Національний Університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого», м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Ефективність державної антикорупційної політики визначається в першу чергу кількісно-якісними показниками боротьби з правопорушеннями у згаданій сфері, зокрема динамікою зареєстрованих правопорушень, кількістю складених адміністративних протоколів, питомою вагою вказаних правопорушень у структурі всіх злочинів та адміністративних правопорушень, їх «ціною» та рівнем їх латентності, а також рівнем сприйняття корупції населенням країни та представниками бізнесу.

Відповідно до положень Указу Президента України від 5 жовтня 2011 року № 964 функції спеціально уповноважено органу з питань антикорупційної політики тимчасово покладено на Міністерство юстиції України. На ньому відповідно лежить і обов'язок підготовки щорічного звіту з питань реалізації заходів стосовно запобігання і протидії корупції. Зважаючи на те, що Міністерство юстиції України наразі опублікувало звіти лише за два повні календарні роки (2011 та 2012), робити якісь висновки стосовно динаміки адміністративних корупційних правопорушень необхідно з великою обережністю, зважаючи на те, що фактично відсутня емпірична база для проведення порівняння.

Міністерство юстиції України у звіті зазначило, що за результатами діяльності у 2012 році спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції до суду направлено 2438 протоколів про адміністративні корупційні правопорушення, до відповідальності за вчинення яких було притягнуто 1987 осіб. При цьому більше половини з них – 1150 (57,87 %) були притягнуті до відповідальності за порушення обмежень щодо використання службового становища (ст. 172-2 КУпАП), 330 осіб (16,6 %) – за порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6), 207 осіб (10,41%) – за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4), 109 осіб (5,48%) – за пропозицію або надання неправомірної вигоди (ст. 172-3), 83 особи (4,17%) – за порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (ст. 172-7), 51 особа (2,5%) були притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення інших адміністративних корупційних правопорушень, передбачених главою 13-А КУпАП [1, с. 3-5].

Слід звернути увагу, що адміністративна відповідальність за діяння, передбачені ст. 172-2 та 172-3 КУпАП України (за якими кваліфікована поведінка 63,35% з усіх осіб, що вчинили адміністративні корупційні правопорушення) скасована на підставі Закону [№ 221-VII від 18.04.2013](#) року. Вказані діяння, на наш погляд, справедливо переведені з категорії адміністративних правопорушень в категорію злочинів під час приведення законодавства у відповідність із стандартами [Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією](#). Виключення ст. 172-2 та 172-3 з КУпАП хоча й вирішило питання про відмежування цих діянь від складів злочинів, передбачених ст.ст. 368, 368-2, 368-3, 369 КК України, втім, по суті, може призвести до: 1) значного розширення застосування заходів кримінальної репресії стосовно таких діянь, які хоча й володіють суспільною шкідливістю, але вочевидь не досягають такого її рівня, щоб визнати їх суспільно-небезпечними; 2) істотного збільшення витрат ресурсів держави на боротьбу з дрібними

корупційними проявами; 2) нівелювання значення заходів адміністративної відповідальності для боротьби з корупційними правопорушеннями, що не спричинили і не створили загрози заподіяння істотної шкоди.

Отже, за результатами 2013 року, скоріш за все, ми зможемо спостерігати значне зниження загальної кількості зареєстрованих адміністративних правопорушень та осіб притягнених до відповідальності за їх вчинення, що матиме цілком штучну природу.

Що ж до «ціни» цих протиправних діянь, то загальна сума збитків, завданих корупційними адміністративними правопорушеннями у 2012 році становить 1 191 730 грн., з них відшкодовано було 706 892 грн. [1, с. 12]. І хоча розмір цих збитків є відносно невеликим (зокрема, порівняно з корупційними злочинами, шкода від яких становила 577,8 млн. грн.), це аж ніяк не свідчить про те, що вказана категорія правопорушень не заподіює істотної шкоди, а навпаки підтверджує, що наслідки вказаних діянь мають є здебільшого нематеріальними і проявляються не стільки в конкретних збитках, скільки в спричиненні шкоди авторитету органів державної влади та місцевого самоврядування, відносинам, які забезпечують нормальну службову діяльність.

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить, що найбільш ефективними заходами запобігання та протидії корупційним ризикам на державній і муніципальній службі наразі є:

- 1) Створення підрозділів з запобігання та виявлення корупції в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;
- 2) Запобігання та виявлення конфлікту інтересів. Оскільки в більшості випадків причиною конфлікту інтересів виступає порушення обмежень щодо роботи близьких осіб, то підрозділи з питань запобігання і протидії корупції мають концентрувати увагу на виявленні і усуненні випадків наявності відносин безпосереднього підпорядкування між близькими родичами;
- 3) Залучення провідних наукових та науково-освітніх установ для здійснення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів;
- 4) Створення переліку посад, де існують високі ризики прояву корупції [2];
- 5) Коригування персонального складу карого резерву на зайняття керівних посад в органах державної влади та місцевого самоврядування;
- 6) Виявлення та усунення сприятливих для вчинення корупційних правопорушень ризиків у діяльності посадових і службових осіб. В першу чергу це стосується дозвільної системи. Створення безособової системи прийняття документів та видачі дозволів;
- 7) Систематичне здійснення ротації кадрів «по горизонталі» та «по вертикалі»;
- 8) Запровадження максимальних строків перебування на посадах, діяльність на яких пов'язана з підвищеними корупційними ризиками;
- 9) Підвищення якості відбору кандидатів на державні та муніципальні посади, створення більш суворих умов проходження спеціальної перевірки;
- 10) Вдосконалення діяльності Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення [3, с. 158];
- 11) Запровадження ефективних механізмів співпраці різних державних органів при проведенні спеціальної перевірки кандидатів на зайняття посад в органах державної влади та місцевого самоврядування;
- 12) Встановлення обмежень, у належних випадках й на обґрунтований строк, стосовно діяльності осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування у приватному секторі після

їхнього виходу у відставку або на пенсію, якщо така діяльність або робота безпосередньо пов'язана з функціями, що такі державні посадові особи виконували в період їхнього перебування на посаді або за виконанням яких вони здійснювали нагляд [4, с. 23-25; 5, с. 23];

13) Залучення громадських об'єднань для здійснення систематичного контролю за корупційними проявами на державній і муніципальній службі;

14) Систематичне інформування громадськості про виявлені корупційні правопорушення, створення «гарячих ліній» для постійного зворотного зв'язку з населенням;

15) Подальше розширення співпраці з міжнародними організаціями у сфері боротьби з корупцією.

Таким чином, можна зробити висновок, що з прийняттям нових антикорупційних законів 2011 року та початком реалізації Національної антикорупційної стратегії на 2011 – 2015 роки в Україні почала діяти принципово нова система боротьби з корупцією, яка має переважно превентивний характер, спрямована з одного боку на створення умов, які унеможливають або максимально ускладнюють корупційні прояви, а з іншого – на посилення відповідальності за корупційні правопорушення, що вже мали місце, на протидію їм традиційними правовими методами [6, с. 124]. І не дивлячись на те, що індекс сприйняття корупції залишається достатньо низьким (26 у 2012 році зі 100 можливих балів) [7], започатковані механізми вже покращують загальний стан запобігання й протидії корупції в державі. Зрозуміло, що вказані новели є лише першою сходинкою на шляху подолання корупції як масового явища, а існуючі методи боротьби з нею (в тому числі і адміністративно-правові) вимагають подальшого вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2012 році [Електронний ресурс] : Міністерство юстиції України. – 2013. – 165 с. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/21885>
2. Орієнтовний перелік посад державних службовців, які працюють у сферах, де існує високий ризик прояву корупції // Режим доступу: <http://nads.gov.ua/sub/hmelnitska/ua/publication/content/32602.htm?s398224032=145621dbb137b1454cb074133224c3fe>
3. Мін'юст зареєстрував положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 2. – С. 158
4. Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування: методичні рекомендації / Міністерство юстиції України. – К., 2013. – 60 с.
5. [Кухарчук А.](#) Антикорупційні обмеження щодо осіб, які припинили державну службу / А. Кухарчук // Юридичний вісник України. – 2012. – № 1/2 (7-20 січня). – С. 23
6. [Бабич В. А.](#) Адміністративно-превентивні заходи протидії корупції в Україні: перспектива застосування / В. А. Бабич // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 1. – С. 123-126
7. Corruption perceptions index of Ukraine: Transparency International // Режим доступу: <http://www.transparency.org/country#UKR>